

- забезпечення нейтральності медіатора у міжкультурному конфлікті та управлінні такими конфліктами;
- опанування технік та стратегій для роботи в культурно різноманітному соціальному середовищі;
- здатність адаптуватися до змін та формування вміння виходити за межі стандартних підходів, враховуючи специфічність культур та індивідуальних особливостей сторін конфлікту та ін.

Окрім медіаторів, до формування стратегії та технік інтеркультурної медіації як інструменту вирішення конфліктів під час міграційної кризи в Європі також слід залучати соціальних працівників, психологів, юристів, тренерів груп розвитку міжособистісних навичок спілкування, вчителів, працівників освіти, громадських активістів та інші інституції громадянського суспільства.

Зокрема, громадські інституції відіграють важливу роль у підтримці та розвитку міжкультурної медіації, сприяючи вирішенню конфліктів у багатокультурних спільнотах шляхом застосування таких заходів, як: 1) створення необхідних ресурсів та інфраструктури для розвитку інтеркультурної медіації; 2) забезпечення доступу до навчання, консультування, перекладу тощо; 3) навчання та підготовка медіаторів, зокрема у сфері вирішення міжкультурних конфліктів; 4) підтримка проєктів та ініціатив в сфері інтеркультурної медіації, включно зі здійсненням дослідження, розвитком методології інтеркультурної медіації та реалізацією міжкультурних програм; 5) організація заходів взаємодії представників різних культур; 6) впровадження стратегій соціальної інтеграції мігрантів з урахуванням індивідуальних обставин міжкультурного конфлікту; 7) формування толерантного сприйняття мігрантів як представників інших національних, культурних та релігійних парадигм, залучення до даного процесу і інститутів громадянського суспільства приймаючої держави; 9) здійснення правозахисної роботи в міжкультурних конфліктах та ін.

Отже, міграційна криза в країнах ЄС породжує потребу в розвитку інтеркультурної медіації як інструменту вирішення міжкультурних конфліктів під час міграційної кризи в Європі з урахуванням культурних відмінностей учасників конфліктів та сприяє їх успішному вирішенню.

1. Міграційна криза і «рука Кремля»: що роблять ЄС і НАТО, та що може зробити Україна? *Радіо Свобода*. URL : <https://www.radiosvoboda.org/a/mihranty-kryza-bilorus-polsha-rosiya-ukrayina/31555337.html>.

2. Кисельова Т. Правове регулювання відносин із надання послуг медіації у зарубіжних країнах. *Право України*. 2011. № 11–12. С. 225–236.

3. Безхлібна Н. Медіатор: роль, статус і відповідальність. *LigaZakon*. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/EA012840>.

УДК 351.746.1

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/286-289

Михайло КОРОЛЬ

доцент кафедри
адміністративної діяльності,
кандидат юридичних наук, доцент

Вероніка КОНДРАТЮК

курсант факультету
правоохоронної діяльності
Національної академії Державної
прикордонної служби України
імені Богдана Хмельницького

ОСОБЛИВОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КООРДИНАЦІЙНОЇ ФУНКЦІЇ ДЕРЖПРИКОРДОНСЛУЖБИ УКРАЇНИ НА МІЖНАРОДНОМУ РІВНІ

Україна є стороною міжнародних угод та зобов'язань, виконання яких потребує реалізації Державною прикордонною службою України (далі – Держприкордонслужба України) закріплених повноважень в контексті здійснення інтегрованого управління кордонами. З цієї

метою Держприкордонслужба України наділена координаційною функцією, яка на міжнародному рівні включає в себе співпрацю з прикордонними органами іноземних держав та міжнародними організаціями (їх представництвами) задля забезпечення безпеки на державному кордоні, боротьби з незаконною міграцією, контрабандою та іншими порушеннями.

Аналіз нормативно-правової бази та практики її застосування дозволяє стверджувати, що основними напрямками реалізації цієї функції є:

1. Співпраця з прикордонними структурами інших держав, міжнародними організаціями та установами з метою обміну інформацією, координації спільних операцій та розвитку спільних стратегій.

Держприкордонслужба України відіграє важливу роль на міжнародній арені, активно співпрацюючи з прикордонними органами інших держав, а також з міжнародними організаціями та установами. Ця співпраця має на меті не тільки обмін важливою інформацією, але й координацію спільних операцій, розробку та впровадження спільних стратегій для забезпечення безпеки державних кордонів. Ці заходи спрямовані на підвищення ефективності та результативності охорони державного кордону та вдосконалення способів протидії новим видам ризиків і загроз [1, с. 64]. Для прикладу, Стратегія інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року передбачає залучення нових суб'єктів щодо забезпечення недоторканності державного кордону та охорони суверенних прав України в її прилеглий зоні та виключній (морській) економічній зоні [2].

Важливим аспектом цього напрямку координаційної функції Держприкордонслужба України виступає обмін інформацією. Обмін може стосуватися розвідувальної інформації щодо потенційних загроз, нелегальної міграції, контрабанди та інших порушень на державному кордоні. Це дозволяє державам краще володіти ситуацією в цій сфері, застосовувати вчасні заходи для реагування на потенційні кризові ситуації на державному кордоні з метою здійснення превентивних заходів та підготуватися до можливих надзвичайних ситуацій. Обмін інформацією допомагає виявити та відстежити злочинців, терористів та інших осіб, які можуть спробувати незаконно перетнути державний кордон або вчинити злочинні дії на території інших держав. Інформаційний обмін полегшує міжнародне співробітництво, оскільки він сприяє спільному розумінню та взаємній допомозі між державами у сфері охорони державного кордону.

Окрім цього, Держприкордонслужба України бере участь у спільному патрулюванні державного кордону з сусідніми державами. Таке патрулювання дозволяє швидко реагувати на можливі загрози безпеці та запобігати злочинам. Особливе значення мають спільні патрулювання з Республікою Молдова. Варто зазначити, що Держприкордонслужбою України забезпечено співробітництво з прикордонними і правоохоронними відомствами суміжних держав (окрім рф), а також Грузією, Азербайджаном, Береговою охороною Туреччини [3];

2. Участь у міжнародних проєктах.

Держприкордонслужба України бере участь в реалізації міжнародних проєктів, спрямованих на покращення контролю за державним кордоном, підвищення професійної підготовки працівників та впровадження нових технологій.

Реалізація координаційної функції за напрямом технічної співпраці є важливим аспектом у сфері охорони державного кордону. Держави можуть обмінюватися технологічними рішеннями для покращення ефективності охорони державного кордону, такими як розвиток новітніх систем спостереження, дронів, радіолокаційних та інших технічних засобів контролю, розробки та впровадження інноваційних технологічних рішень для покращення системи охорони державного кордону, що сприяє ефективності дій, розробки та впровадження стандартів для технічних засобів охорони кордону, що дозволяє підтримувати єдність та сумісність використання технічних рішень. Спільна розробка та реалізація проєктів з розвитку та модернізації інфраструктури підрозділів охорони державного кордону (зокрема пунктів пропуску через державний кордон) задля покращення ефективності їх використання поряд з цим забезпечує їх економію;

3. Участь в міжнародних операціях.

Держприкордонслужба України може брати участь в міжнародних операціях з метою забезпечення безпеки та стабільності на державному кордоні, наприклад, у миротворчих місіях або операціях з боротьби з транскордонною злочинністю.

Різновидом спільної діяльності на державному кордоні можуть виступати спільні операції, які дозволяють країнам об'єднати свої ресурси та зусилля для досягнення спільних цілей в сфері охорони кордону. Це може включати спільне використання технічних засобів, персоналу, інтелектуальних ресурсів тощо. Спільні операції можуть допомогти розширити

обсяг контролю на державному кордоні шляхом охоплення більшої території та залучення більшої кількості персоналу, сприяють уніфікації дій та процедур між різними державами, що дозволяє підтримувати однорідність підходів та стандартів у сфері охорони державного кордону, дозволяють державам взаємодіяти та спільно вирішувати проблеми безпеки на державному кордоні, що сприяє зменшенню загроз та підвищенню рівня безпеки для всіх учасників.

Участь у спеціалізованих операціях, таких як ті, що координуються Європейською агенцією FRONTEX, дозволяє Україні ефективно боротися з контрабандою, незаконною міграцією та іншими видами транскордонної злочинності. Така участь також сприяє інтеграції України у європейський та світовий безпековий простір, відкриваючи шляхи для обміну інформацією, аналізу ризиків та розвитку спільних стратегій управління кордонами на високому міжнародному рівні;

4. Розвиток міжнародних стандартів.

Стандартизація та гармонізація – це ключові аспекти координаційної функції в сфері охорони державного кордону. Стандартизація дозволяє встановити загальні правила та процедури для охорони державного кордону, що спрощує спільні дії різних держав та забезпечує єдність у діях. Стандартизовані процедури допомагають зменшити ризик помилок або непорозумінь між прикордонними органами різних держав, що контролюють спільний державний кордон та сприяють більш ефективному використанню ресурсів.

Гармонізація підходів та стандартів дозволяє підвищити ефективність контролю на державному кордоні, забезпечуючи більш однорідну та координовану реакцію на потенційні загрози. Стандартизація та гармонізація створюють спільну базу для співпраці між державами, що дозволяє їм працювати разом для досягнення спільних цілей у сфері охорони державного кордону, сприяє створенню спрощених та прозорих процедур для легального перетину державного кордону, що полегшує міжнародну міграцію та зменшує час та зусилля, необхідні для цього процесу.

Держприкордонслужба України активно сприяє впровадженню міжнародних стандартів у сфері прикордонного контролю та співпрацює з міжнародними організаціями для розробки нових нормативно-правових актів. З метою приведення управління кордонами у відповідність до міжнародних норм і стандартів Держприкордонслужба України розробляє нові нормативно-правові документи, шукає шляхи оптимізації управління кордонами та підвищення ефективності, удосконалює технології пропуску осіб, транспортних засобів та вантажів, створює єдину інформаційну систему та вживає заходів для вдосконалення систем управління [4, с. 44].

Прикордонне відомство України під час реалізації координаційної функції на міжнародному рівні тісно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Європейська агенція FRONTEX, ОБСЄ, Інтерпол та ін., що дозволяє не тільки вивчати кращий світовий досвід у сфері прикордонного контролю, але й вносити власні пропозиції та інновації. Це сприяє створенню більш ефективних, безпечних та технологічно розвинених підходів до охорони державного кордону. Одним із прикладів такої роботи є участь у розробці інтегрованих систем контролю, які включають використання біометричних технологій та передових методів аналізу ризиків. Це не лише покращує ефективність прикордонного контролю, але й забезпечує відповідність міжнародним стандартам безпеки.

Отже, реалізація Держприкордонслужбою України координаційної функції на міжнародному рівні має вирішальне значення для забезпечення належного рівня безпеки на державному кордоні України. Співпраця з іноземними партнерами може допомогти ефективніше протидіяти спільним викликам та загрозам. Міжнародна співпраця в сфері охорони державного кордону є необхідною у зв'язку з глобалізацією та зростанням транскордонних загроз. Спільні зусилля країн сприяють створенню більш безпечного та стабільного світу. Тому подальший розвиток міжнародної координації має залишатися одним із пріоритетів в діяльності Держприкордонслужби України.

1. Зьолка В., Мота А. Державна прикордонна служба України як суб'єкт реалізації державної міграційної політики України. *Migration & Law*. 2021. № 1. С. 50–68.

2. Про схвалення Стратегії інтегрованого управління кордонами на період до 2025 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2019 № 687-р. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/687-2019-%D1%80#Text>.

3. Міжнародне співробітництво Державної прикордонної служби України. *Державна прикордонна служба України*. URL : <https://dpsu.gov.ua/ua/news/mizhnarodne-spivrobotnitctvo-derzhavnoi-prikordonoii-sluzhbi-ukraini/>.

4. Гула В., Дзяворук А., Бойко В., Андрушко В. Загальні засади координаційної діяльності органів охорони державного кордону з питань здійснення прикордонного контролю у пунктах пропуску. *Збірник наукових праць Національної академії Державної прикордонної служби України. Серія : військові та технічні науки.* 2021. № 2 (85). С. 43–57.

УДК 331.556.2+314.15.045

DOI: 10.31733/15-03-2024/1/289-291

Лілія ЛІСНИЧЕНКО

провідний науковий співробітник
Державного науково-дослідного
інституту МВС України
кандидат юридичних наук,
старший дослідник

МІГРАЦІЯ В УКРАЇНІ: ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ВОЄННОГО ПЕРІОДУ

Міграційні процеси в країні мають великий вплив як на економічний, політичний та культурний потенціал суспільства безпосередньо країн походження та прийому мігрантів, так і на світову стабільність у цілому. Війна в Україні лише посилила міграційні процеси в державі, які тривають не один рік. Якщо до повномасштабного вторгнення військ РФ основними мотивами переміщення українців були пошук кращих можливостей для праці, навчання, порятунку від природних катастроф або родинні обставини, то в останні два роки основною причиною переміщення наших громадян стало погіршення безпекової ситуації в країні внаслідок постійних ракетних обстрілів та активних бойових дій на значній території країни. На жаль, більшість громадян прифронтових зон вимушені залишати власні домівки і тікати в пошуках бодай якогось мирного існування. На початку повномасштабного вторгнення стан міграційних процесів в Україні набув катастрофічних масштабів. Так, за даними дослідження Міжнародної організації з міграції (далі – МОМ) в період 24.03–01.04.2022 внутрішньо переміщеними особами стали 7,1 млн громадян або 16 % населення країни, серед яких переважали жінки (59 %); було багато вагітних жінок, жінок з малими дітьми, осіб похилого віку, осіб з інвалідністю та хронічними захворюваннями [1]. За підрахунками ООН, за межі країни виїхало 3,3 млн осіб, переважно жінки і діти [2]. Тоді найбільше біженців з України прибуло до Польщі – понад 2 млн осіб, Молдови – понад 518 тис., Румунії – понад 359 тис., Угорщини – майже 300 тис. та Словаччини – понад 240 тис [3].

Згодом ситуація дещо стабілізувалась і українці почали потроху повертатися додому. Звичайно, лише ті, які мали куди повертатися. Адже через війну в Україні станом на початок 2024 р. зруйновано понад 250 тис. об'єктів житлового фонду [4].

За даними Інформаційно-обчислювального центру Міністерства соціальної політики України, обсяг внутрішньої міграції станом на початок 2024 р. становив 4,8 млн внутрішньо переміщених осіб. З них 3,8 млн (78,9 %) – повнолітніх осіб та 1,0 млн (21,1 %) – осіб до 18 років, 40,2 % чоловіків та 59,8 % жінок, переважно у віці 31–50 та 61–70 років [5]. Дані міжнародних організацій щодо ВПО в Україні дещо відрізняються від офіційних даних державних організацій країни. Так, станом на кінець 2023 р. МОМ зазначила, що орієнтовна кількість ВПО в Україні – 3,52 млн. Найбільше зареєстровано ВПО у Дніпропетровській (390 тис. осіб), Харківській (356 тис. осіб) та Київській (335 тис. осіб) областях. Серед загальної кількості зареєстрованих ВПО 61 % жінок та 39 % чоловіків, 4 % з них мають статус інвалідності. За віковим розподілом найбільше ВПО 18–59 років (53 %), до 18 років – майже чверть (27 %), і п'ята частина – особи понад 60 років (20 %) [6].

Також згідно з результатами Двадцять другого загальнонаціонального опитування «Настрої та економічне становище населення», проведеного соціологічною групою «Рейтинг» 01.06–02.06.2023 (вибірка 1000 респондентів), частка респондентів, які були змушені покинути місце постійного проживання, складає 18 %, найбільше переселенців серед вихідців зі східного макрорегіону – понад 60 %. 75% серед переміщених осіб висловлюють намір повернутися додому: 12 % – найближчим часом, 14 % – хочуть повернутися, але ще почекають, 49 % – повернуться, але після закінчення війни. Водночас 19 % зазначили, що вже не повернуться додому, і цей відсоток зріс удвічі порівняно з літом 2022 р. [7]. За даними